

gaudio tyrannorum supplicis occurrerint, quasi ad nupliales properarent epulas. Qua de re stupefactus S. Augustinus ait¹: « Hoc calice inebrinati erant « martyres, quando ad passionem euntes, suos non « agnoscebant, non uxorem flentem, non filios, « non parentes. Et gratias agentes dicebant: *Calix cœm salutaris accipiam.* » S. Bernardus similiter de hoc calice, cui epotando sancti Martyres sua admoveare labia, inquit²: « Præclarus atque jucundus « calix hic, non minus imperatori spectanti, quam « militi triumphanti. »

2. — Verum enim vero dubium quoddam hoc loco moveri potest, cur Christus de passione sua sub nomine calicis loquatur; cum tamen eadem passio in pluribus Scripturæ locis, specialiter vero apud Jeremiam, amplissimo cuidam pelago assimiletur³: *Magna est enim velut more contrito tua?* Theophylactus huic dubio respondet, dicens⁴: « Poculum dicit Dominus suam mortem, ostendens, quod ipse propter amoris magnitudinem sic suaviter accedat ad mortem, quod mare Passions calix quidam esse videatur. » S. Basilus quoque simile adducit mysterium, inquiens: « Nomine calicis indicavit mortem, quem pro mundi salute suscepit supplicia, requiem, et reflectionem animæ et corporis, nou dolores ducent. » Præcitatus Theophylactus ibidem ait⁵: « Dicendo poculum, insinuat mortem dulcem et desiderabilem in salutem hominum. »

3. — Quando S. Petrus turbis armatis sese opponere volens, inter alios Malchum, qui dux et caput ceterorum, præque aliis insolentior erat, adoriebatur, ut eum, si posset, morte multaret, celestis Magister ejus, eum reprehendens, dixit⁶: *Mitte gladium tuum in vaginam; calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum?* Mira profectores! Etenim quando ei vestes detrahebant, summa que cum ignominia et erubescencia eum in conspectu infiniti populi nudum statuerunt, ne os quidem suum aperuit, ut de hoc conquereretur. Quando ei evellebant barbam et capillos capitum radicibus evulserunt, patientissimus fuit. Quando acerrimis cædebat flagellis, caputque ipsius spinis coronabatur, quasi agnus eorum tendente se obmutuit. Inter improperia, calumnias et blasphemias nequidquam turbabatur, nec vultus sui deponebat serenitatem. At vero quando S. Petrus passionem ipsius impedire conatus fuit, non solum turbatur, sed et indignatur, et in acerbiora verba prorumpit. Id ipsum idem S. Petrus in alia pariter occasione expertus fuit. Postquam enim in præsentia totius collegii Apostolici ex æterni Patris revelatione eximiam illam de Magistri sui divinitate edidit fidei

¹ S. AUG., *ib.* — ² S. BERN., *s. 61 in Cant.* — ³ THREN., II, 43. — ⁴ THEOPHYL., *in Matt.* — ⁵ S. BASIL., *in Psal. CXV.* — ⁶ THEOPHYL., *in Joan.* — ⁷ JOAN., XVII, 41.

confessionem, hactenus incognitam, dicens¹: *Tu es Christus Filius Dei vivi, in hujus confessionis præmium nou solum a Christo canonizari his verbis meruit:* *Beatus es Simon Bar-Jona, verum insuper a Redemptore nostro dici audivit: Tu es Petrus, et super hanc petram ædificabo Ecclesiæ meam: portæ inferi non prævalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni cœlorum; quodcumque solveris super terram erit solutum et in cœlis.* Et vero dicte sodes: poteratne intellectus humanus ullam apprehendere dignitatem, aut honorem sublimiorem illo? Numquid verba illa viscerissimi cujusdam amoris et inestimabilis existimationis Sapientiæ incarnata erga Petrum expressiva erant? Et tamen fidelissimus S. Matthæi Evangelistæ calamus in eodem capite immediate subiungit, quod Christus eidem Petro indignabundus dixerit²: *Vade post me Satana, quia scandalum es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum.* At vero numquid S. Petrus paulo ante probissime sciebat quæ Dei sunt, quando ex revelatione Patris aeterni insignem illam de coelestis Magistri sui divinitate publice edidit confessionem? Numquid Petro illam conciderat cathedral, e qua emanatura erant infallibilia omnium veritatum oracula, quas Ecclesia ad finem usque sæculorum credere, profiteri et annunciare debebat? Cur igitur illum nunc in his quæ Dei sunt, ignorantem appellat, dicendo: *Non sapis ea quæ Dei sunt?* Præterea ex quo S. Petro dictum fuerat: *Portæ inferi non prævalebunt adversus eam;* qua igitur ratione Satanæ vel minimam in S. Petro partem habere poterat, utpote super quem ipsammet Ecclesiæ suam fundaverat? Et tamen ei dicere non dubitavit: *Vade post me, Satana.* Enimvero quod diabolo Christum in montis vertice tentanti hæc data fuerit repulsa: *Vade Satana, nihil mirum in se habet;* siquidem dæmon veri Numinis divinitatem usurpare moliebatur, postulando, ut tanquam Deus adoraretur⁴: *Hæc omnia tibi dabo, si cedens adoraveris me.* Petrum antem graviori præstrinxit impropositio, non enim dixit ei: *Vade Satana, sed quod amplius est: Vade post me Satana.* Imo addidit: *Scandalum es mihi.* Idque ad eum in eodem tempore dixit in quo celeberrimam illam confessionem ediderat, per quam toti mundo Christi divinitatem, quæ ad illud usque tempus occulta fuerat, notam et manifestam effectit. Cajetanus inquit⁵: *Eadem increpatione emisit Petrum, qua emisit diabolum tentantem.* At vero quidnam mali S. Petrus fecerat, aut dixerat? Num forte multorum secutus fuerat discipulorum vestigia, qui a Christo de Eucharistia disserente apostatarunt? Neutiquam. Quin potius omnino contrarium præstitit, siquidem colesti magistro suo interroganti: *Num et vos vultis abire?* S. Petrus libere respondit⁶:

¹ MATTH., XVI, 16. — ² ID., XVI, 18. — ³ ID., XVI, 23. — ⁴ ID., IV, 10. — ⁵ CAJET., *ibid.* — ⁶ JOAN., VI, 96.

*Ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Quid igitur fecit, aut peccavit, ut tam turpi repellenterim properio? Num forte se timidum et meticulosum exhibuit, suumque Magistrum in maximis periculis et angustiis constitutum deseruit? Minime, quin potius nimirum animosus extitit, dicendo¹: *Etiamsi omnes scandalizati fuerint in te, ego numquam scandalizabor.* Cur igitur ei dixit: *Scandalum es mihi?* Num forte ex eo quia in schola Christi rigorosissima observatur paupertas, ipsomet Dominum per Davidem dicente²: *Ego autem mendicus sum et pauper,* aliquod in se habebat demeritum, per nimiam ad res terrenas adhærentiam? Multo minus, quia S. Petrus fuit ille, qui nomine omnium Apostolorum protestatus fuit, dicens³: *Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te.* Porro si causam acerba hujus reprehensionis, quæ S. Petro accidit, scire vultis, nequaquam opus est ut illam apud sacros interpretes studiose inquiratis; siquidem S. Matthæus illam expressis verbis subindicit, dicens⁴: *Exinde (id est, post confessionem a S. Petro factam: Tu es Christus Filius Dei vivi) cœpit Jesus ostendere discipulis suis, quia oporteret eum ire Hierosolymam, et multa pati a senioribus, et Scribis, et occidi.* Et accipiens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: *Absit a te, Domine; non erit tibi hoc.* Dicite sodes; quonam titulo Redemptor noster Judam, qui ipsum pro triginta denariis vendiderat, seque satellitum et lictorum caput et ducem constituerat, in ipso met flagranti crimine traditionis affecit. Illo nimis, quo Apostolos suos, paulo ante, summo cum honore condecorarat, dicens⁶: *Jam non dicam vos servos, sed amicos.* Judam enim benigno osculo excipiens, dixit⁵: *Amice, ad quid venisti?* Quotquot enim cum ipso de sua Passione conferebant, ejus sibi conciliabant benevolentiam; et contra vero, qui eum ab hac toleranda nitebantur divertere, ejus super se furorem concitabant. Unde Euthymius predicta Christi acerbiuscula verba ad Petrum prolatæ exponens, ait⁶: *Etenim si divina gustares, utique dignum me judicares, qui moriar pro mundo: quia vero humana sapi, potius indignum me judicas, qui moriar.* D. Chrysostomus Petrum quadam tenus defendere nititur, inquiens⁷: *Tametsi paulo ante ipsum laudaverat, beatumque prædicarat, nihilominus Satanam eum vocavit; non quod Apostolum ignominia vellet afficere, sed quod hoc probro cuperet indicare, non ex animi ejus sententia dictum illud prolatum fuisse, sed adeo alienum, ut qui illud protulerit, licet Petrus esset, Satanam non dubitarit appellare.* At vero num forte melius tituli hujus intelligere vultis mysterium? Satanæ quamprimum ex variis signis, per decursum pœnosissime illius noctis sa-*

¹ MATTH., XXVI, 33. — ² PS. XXXIX, 18. — ³ MATTH., XVI, 21. — ⁴ JOAN., XV, 13. — ⁵ MATTH., XXVI, 50. — ⁶ EUTHYM., 7. — ⁷ D. CHRYSOST., hom. 22.

¹ LUC., IX, 33. — ² S. LEO, ser. de Trans. — ³ MATT., XX, 21. — ⁴ MARC., X, 38. — ⁵ PS. XXXVII, 18. — ⁶ S. BERN., de Pass.

« rentibus animam tuam, cum laternis, et facibus, « et armis, ultra occuristi. » Cur enim sciens, quod si post cœnam in hortum Gethsemani se reciperet, ibidem a Juda et turmis armatis comprehendendus esset; cur inquam, hæc sciens, eo se contulit? D. Chrysostomus ait¹: « Media nocte iter facit, torrentem transit et ad locum proditori notum properat, ut laborem eis demeret. » Similiter quando armatae cohortes ad hortum Gethsemani appropinquabant, Christus ad Apostolos suos se convertens, iisdem dixit²: *Surgite, eamus: ecce appropinquavit, qui me tradet.* Quibus verbis juxta Rabanum dicere voluit³: « Non nos inveniant quasi timentes, ultro pergamus ad mortem, ut confidentiam et gaudium passuri videantur. » Porro hæc ad patiendum promptitudo et hilaritas evidenter apparebit, quando in progressu hujus Tomi, totius Passionis Christi periodos sigillatim examinabimus. S. Ambrosius ait⁴: « Quam constanter se morti obtulerit, consequentia declarant, quandoquidem querentibus occurrit, turbatos confirmavit, trepidos provocavit, proditos rem osculi dignatione suscepit. » S. Paschasius quoque in hæc verba scribit⁵: « In vultu ejus tanta erat alacritas, tantaque claritas, ut possent omnes intelligere, quia sua sponte moriebatur. »

5. — Enimvero S. Propheta Job faciebat inter adversa ex necessitate virtutem, siquidem Inferni adversus ipsum ex divina permissione conjurantis viribus sese opponere, aut alias resistere non poterat, nisi per invictam suam patientiam: Christus autem unica dumtaxat syllaba pronunciata, integrorum armatorum exercitus in terram prosternebat et unico oculorum suorum obtutu totum faciebat mundum contremiscere, juxta illud⁶: *Qui respicit terram et facit eam tremere.* Et tamen, licet Pilatus multa evidenter signa dederit pronissimi in Christum affectus, utpote quem e manibus Judæorum contra ipsum ferocientium liberare pro viribus studuit, nihilominus tamen Lucas Brugensis super illa verba S. Lucæ⁷: *Ille autem tertio dixit ad illos: Quid enim mali fecit?* ita scribit⁸: « Inde colligere licet, quam voluntarius ad subeundam mortem fuerit Jesus, qui neglexit uti propenso illo in se judicis affectu. » Simon de Cassia eamdem quoque Salvatoris nostri ad sustinenda tormenta considerat promptitudinem ac desiderium; ita enim scribit⁹: « Considera promptitudinem amoris ejus. Corde manet impavidus, pericula non timet, mortem non pavet, quamvis caro assumpta subdita fuerit terrori. Nihil perhorrescit, ut amor sequatur affectum. Contemnit vehemens amor cuncta pericula. » Cajetanus admirabilem Christi

¹ D. CHRYSOST., in Joan. — ² MATT., XXVI, 46. — ³ RABAN., ib. — ⁴ S. AMBR., in Luc. — ⁵ S. PASCHAS. — ⁶ PS. CIII, 32. — ⁷ LUC., XXII, 22. — ⁸ LUT. BRUG., in Luc. — ⁹ SIM. DE CASS.

in sua captivitate exhibitam æquanimitatem hisce verbis ob oculos nobis representat¹: « Intuere Jesum, inter Judæ osculum, lictores et discipulos, singulis attendere, singulis prospicere et nihil omittere, suavissimum tum verbis, tum factis, ut intelligamus nihil in ipso turbulentum fuisse, sed serenissimum semper servasse animum, sermonem, gestum, motum, ac universum suum opus. » Lucas Brugensis de crucifixione Christi tractans, hanc quoque vultus et mentis Christi serenitatem hisce verbis ponderat²: « Crudelissimum hoc, te terrimumque supplicium adeo constanter tulit, ut nihil de serena facie gravitate remiserit; non enim aut coactus, aut invitus hoc passus, qui sponte se tradidit inimicis, a quibus hoc supplicio afficiendum se neverat, adeoque prædixerat. »

6. — Forsitan illud mihi objicietis Christi lamentum, in Ps. LXVII, descriptum, ubi æternum Patrem suum his affatur verbis³: *Quoniam quem tu percussisti, persecuti sunt.* Christus enim a Patre se percussum esse agnoscebat, utpote qui apud Isaiam ipsem fatetur, dicens⁴: *Propter scelus populi mei percussi eum.* Porro verba quæ sequuntur majorem in se continent difficultatem, scilicet: *Et super dolorem vulnerum meorum addiderunt:* quibus quidem verbis vulnera sua majori fuisse dolore adauata lamentatur, non tamen quis dolor ille fuerit, specifice declarat. Ac proinde ad hoc ut melius intelligamus, quid Christus hisce verbis dicere voluerit, operæ pretium erit, sacra sanctorum Patrum consulere oracula. Et quidem post adhibitam magnam diligentiam incidi in S. Bernardum, Chistum hisce verbis affantem⁵: « Nec sufficit te vulneratum esse, quin et super dolorem vulnerum tuorum addunt, dantes tibi sitiens vinum myrratum bibere. » Hoc autem vinum, prout suo loco fusiū dicetur, reis et infirmis propinabatur, ad obstupescerendos illorum sensus, ut tanto minus patiendo sentirent; nec non ad præbendum illis in suppliciis adeo vehementibus aliquod refocillamentum. Unde Toletus ait⁶: « Torquendis, ut membra obstupescerent, minusque dolores sentirent, hoc vini genus proponari solebat; quod Dominus cum gustasset, noluit bibere. » At vero si ita est, cur vinum istud super dolorem vulnerum suorum majus attulit tormentum, quod alias ipsi præparatum fuerat ad solatium? Respondet idem Cardinalis: « Non enim passionis et doloris sensum minuere, sed potius conservare, ut vehementius pro nobis torqueatur, voluit. » Atrocissima namque, cunctasque alias excedens pœna illi fuit conceptus ille, quem aliqui de ipso formaverant, quasi vero a Passionis tormentis tolerandis animum aversum haberet: si-

¹ CAJET., in Matt. — ² LUC. BRUG., ib. — ³ PS. LXVII, 27. — ⁴ ISAI., XLIII, 8. — ⁵ S. BERN., de Pass. — ⁶ TOL., annot. 47.

quidem nihil aliud adeo suspirabat, quam atrocitatem pœnissimam cruciatum et dolorum pati, qualis unquam possibilis esset. De Patre quidem suo lamentatus est, dicens¹: *Deus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* non quia gravia sibi supplicia essent, sed quia ita subito terminabantur. Unde S. Bernardus meditatur, dicens, Christum in hæc verba lamentatum fuisse², « non propter tormenta quæ patiebatur, sed propter tormenta quæ non patiebatur. » Beda similiter ait³: « Christus ex vi tormentorum suam mortem accelerari videns et volens diutius pro nobis ferre tormenta, hanc amore refertam querimoniam proposuit Patri: « Pater, cur tam cito me mori disposuisti? Cur non moras protrahis, ut magis magisque pro hominum amore adhuc cruciarer? » De hac magis patiendi ardentissima siti, quam habuit, fusius super illud verbum *sitio træclaribus*, quando causas explicabimus, ob quas acetum bibere recusavit.

7. — Redemptor noster apud S. Lucam dicebat⁴: *Baptismo habeo baptizari et quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* Nimurum cordis patiebatur angustias et anxietates, donec illi per lanceam militis aperiretur, ut adimpleretur in eo, quod S. Augustinus licet ad aliud propositum in hæc verba scriperat⁵: « Angustiantur vasa carnis? Dilatentur spatia charitatis. » Theophylactus eadem S. Luca verba exponens, inquit⁶: « Subdit de morte, baptismum illam vocans. Hanc autem valde desiderans, inquit: « Et quomodo constringor? Hoc est, quam sollicitus et anxius sum, ac premor, donec perficiatur? Sitio mortem pro omnium salute. » Psalmus XXI historia potius est quam prophetia; prout ex ejus lectione clare cernitur: « Ex quo animadvertisimus, » inquit S. Hieronymus⁷, « totum Psalmum a Domino in cruce posito fuisse decantatum. » Idem quoque S. Doctor ait, quod juxta Aquilæ versionem titulus hujus Psalmi hic sit: *Pro cerva matutina;* quia sicut hæc a siti nimia extimulata, summo diluculo non currit, sed præcipitanter properat ad torrentes, ut bibat; ita quoque Christus a patiendi desiderio extimulatus, non tempore matutino, sed anticipate, sub vespertinum crepusculum, properat ad torrentem Cedron, ut ibi passionis sue facere possit exordium, utpote quam tantopere expectarat et suspirarat, ut traditori dixerit: *Quod facis, fac citius. De torrente in via bibet, propterea exaltavit caput.* Etenim quando quis propositum sibi intentum prospere assequitur, de eo dici solet; jam caput erigit, quia de finis sui assecutione iætus incedit. Dionysius Carthusianus verba illa⁸: *Levate capita vestra,* ita exponit, ut sensus sit⁹: « Exhilarate corda vestra. » Id quod

¹ MATT., XXVII, 47. — ² S. BERN., de querela Christi. — ³ BEDA. — ⁴ LUC., XII, 10. — ⁵ S. AUGUST. — ⁶ THEOPHYL. — ⁷ S. HIERONYM. — ⁸ LUC., XXI, 28. — ⁹ DION. CARTH., ib.

S. Bonaventura diu ante ipsum scripsérat, dicens¹: « Levate capita vestra ex hilaritate cordis. » Et vero ut se tanto magis exhilararet, suam lætitiam conceptam consummaret, ad torrentem Cedron processit, ut suam passionem exordiens, ardens illud satiat desiderio, de quo dixerat: *Desiderio desideravi hoc Pascha manducare.*

DISCURSUS VIII.

TRISTITIA VOLONTARIA, QUAM CHRISTUS, SINE ULLO A DIVINITATE SUA EMANANTE SOLATIO, SUBIRE VOLUIT ANTICIPATA QUÆDAM, PRO REDEMPTIONE NOSTRA CONSUMMADA, DEBITI SOLUTIO FUIT.

IDEA SERMONIS. — 1. Amoris teneritudo causavit in Christo hanc magnam tristitiam. — 2. Christus ex amore tristari voluit ut redemptio nostra esset abundantior. — 3. Christus hanc tristitia se hominem esse comprobavit. — 4. Justum non conturbat quidquid ei acciderit. — 5. Præ amore patiendi Christus suspendit in anima omne gaudium. — 7. Influxus divinitatis et gloriae animæ suspensus fuit ne derivaretur in corpus. Naturæ nostra humanæ cum Christus assumpserit penalites consequenter debuit tristari.

Capit contristari, et mestus esse. Matth. XXVI, 39

1. — Quisquis quatuor sancta Dei Evangelia attente consideraverit, inveniet, quod multæ actiones passionis Redemptoris non ab omnibus Evangelistis fuerint descriptæ, et tamen de hac vehementi in horto Gethsemani perpessa ejus tristitia, veluti de valde considerabili, trium Evangelistarum calamus specialem fecit commemorationem. Etenim S. Matthæus inquit²: *Et cœpit contristari, et mestus esse,* S. Marcus ait³: *Et cœpit pavere, et tædere; et ait illis: Tristis est anima mea usquead mortem.* S. Lucas doloris sive anxietatis hujus vehementiam in sudore Christi sanguineo, et in agonia expressit. Porro infinitam lætitiam, qua Filius Dei ad mortem auhebat, in aliquot præcedentibus discursibus fusius examinavimus: at vero quomodo extrema hæc mestitia, ac pavore cum tam vehementi passionis desiderio, tamque avida illius expectatione concordat? « Quid est hoc l'omine? » interrogat B. Laurentius Justinianus⁴: « Contristarisne, et vere paves? Nunquid contristatur, per quem contristati recreantur? Nunquid contristatur gaudium? Pavet fortitudo? Timet virtus? Gloria tædium patitur? Beatitudo denigratur? Confunditur Majestas? Claritas obscuratur? Infirmatur sanitas? Armatorum neminem video, nullum cum gladiis, et fustibus venientem cerno, et times Domine? Christianæ militiae Dux esse cognoscetis; certantibus adversus aereas potestates præ-

¹ S. BONAV. — ² MATT., XXVI, 36. — ³ MARC., XIV, 33. — ⁴ LUC., XXII, 43. — ⁵ S. LAUR. JUSTIN., de Triumpho Christi agon.

« et paves? Dominum exercitum diceris, et es: « gladium non pacem in terram venisti mittere, et « præliari formidas? » In eamdem quoque admirationem hæc tristitia S. Bernardinum rapuit, dicentem¹: « Sed quæso unde tristatur, et quomodo ille « invisibili Sol eclypsin tristitiae patitur, qui omnem « animam cohærentem sibi, divinis facit coruscare « splendoribus, et lætitias ineffabilibus replet? » Id ipsum plus ante illum Simon de Cassia in hac verba scripsit²: « Quomodo ille invisibilis et intel- « lectualis Sol eclypsin tristitiae passus est? Unde « lux, quæ omnem animam cohærentem sibi, divi- « nis facit coruscare splendoribus et lætitias ineffa- « bilibus replet, tristitiae tenebras advocavit? Nam « nihil sibi dominabatur invite, ut omni celeritate « qua vellet, a se posset repellere. » B. Laurentius Justinianus ad Christum se vertens, sancta quadam cum curiositate hanc ei proponit petitionem³: « Vel- « lem utique, Domine, pavoris hujus scire causam; « vellem tædii tui nosse mysterium. »

2. — At vero omnibus hisce in primis cum Simone de Cassia in hac verba respondere possumus⁴: « Quæ tristitia magnitudinem astruebat amo- « ris, ut in tantum sciamus nos diligi, quod lætitia « tristaretur pro nobis. » Etenim amoris sui tene- ritudo, nec non sapientia, et omnipotencia ejus modum invenire neverunt, quo Christus contristari posset, licet in anima paradisi frueretur lætitia imo licet fuerit idem ille Deus, qui ab Apostolo vocatur⁵: *Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra.* Fuit enim hæc tristitia voluntaria, et ab eo sponte quæsita et as sumpta, ut pro salute nostra tanto acerbius patere tur. Fuit, inquam, anticipata debiti nostri solutio, quem *ingeniosus ipsius amor* et charitas adiuvavit, ut tanto abundantius pro Redemptione nostra satis faceret. Ex quo enim hora Passionis suæ advenerat, impatiens desiderio pati cupiebat; unde tardantibus lictoribus, ipse homini manifestare volens, multo intensius esse desiderium ipsius pro amore nostro patiendi, quam fuerit rabies Judæorum ad eum occidendum, per hanc voluntariam et acerbissimam tristitiam, alia tormenta, contumelias, et supplicia, quæ a Synagogæ ministris et Pilato ipsi præparabantur, prævenit, et dixit: *Tristis est anima mea usque ad mortem;* quasi dicere vellet: doloribus subjectus ero usque ad mortem, id est, donec humana perficiam redemptiōnem: tunc enim respirabo, quando in crucis patibulo expiravero. Et quidem si verum est, quod Sapiens ait⁶: *Spes quæ differtur, affigit animam, lignum vitæ desiderium ve niens,* Christus per tragiuta tres annos ad Passionem suam auxie anhelans, vidensque turbas armatas tardare, utique interior cordis sui dolores, et mœro-

¹ S. BERNARD. — ² SIM. DE CASSIA. — ³ B. LAUR., *ib.*
— ⁴ SIM. DE CASS., *ibid.* — ⁵ II COR., II, 4. — ⁶ PROV., XIII, 2.

res anticipavit, eosdem in corpore, et anima assu mendo acerbissimos. S. Ambrosius super S. Lucam ita scribit¹: « Debuit et dolorem suscipere, ut vin- « ceret tristitiam, non excluderet; neque enim ha- « bent fortitudinis laudem, qui stuporem magis « vulnerum tulerint, quam dolorem. » Et ideo in semetipso vehementiam quamdam excitavit, qua nulla aut magis sensitiva, aut atrocior dari poterat, ut tanto acerbius pateretur, merereturque copio sius in beneficium nostræ redēptionis. Doctor Angelicus inquit²: « Magnitudo doloris Christi pa- « tientis potest considerari ex doloris et tristitiae « puritate. Nam in aliis patientibus mitigatur tristi- « tia interior et etiam dolor exterior ex aliqua consi- « deratione rationis, per quamdam derivationem seu « redundantiam a superioribus viribus ad inferio- « res. Quod in Christo paciente non fuit, quia uni- « cuique virium permisit agere, quod est sibi pro- « prium, ut Damascenus inquit. » Idem Doctor Angelicus in eodem loco aliam quamdam immensitatis hujus tristitiae assignat rationem³, scilicet quod « Passio illa, et dolor a Christo fuerunt « assumpta voluntarie, propter finem liberationis « hominum a peccato; et ideo tantam quantitatem « doloris assumpsit, quæ esset proportionata ma- « ginitudini fructus, qui inde sequebatur. » Ubi attente ponderanda sunt verba illa: « Passio illa « et dolor, a Christo fuerunt assumpta voluntarie. »

3. — S. Paschasius observat⁴, quod S. Matthæus dicat: « *Cœpit contristari.* Aliud enim est contris- « tari et mœstum esse, et aliud incipere contris- « tari. » Verbum enim *cœpit* tristitiam quandam denotat, ex propria voluntate assumptam: « ut « ostenderet propassionem infirmitatis in eo fuisse, « ac cœpisse, non ut passio in animo illius domina- « retur, sed ut ex propassione verus homo, qui et « patiebatur, monstraretur. » S. Joannes Damascenus ait⁵: « Quod vere pertinuerit, testis est S. « Athanasius in oratione adversus Apollinarium, « his verbis utens: Ob eam causam dicebat Domi- « nus: *Nunc anima mea turbata est.* Hæc autem « particula, nunc idem est, quod, quando voluit. » S. Bernardinus de hac excessiva mœstia ita scribit: « Advocata ab ipso erat tristitia illa, atque justa, « non importuna venit. » Cajetanus quoque eamdem veritatem confirmat, dicens⁶: « Scio Jesum subiisse « voluntarie, non solum corporales cruciatus Pas- « sionis in flagellis, cruce et morte, sed etiam cru- « ciatum internæ propassionis. » S. Paschasius si militer ita scribit⁷: « Qui dicunt, quod nulla tris- « titia mortis nisi ex metu venit, dicant quod volunt, « nos autem dicimus quia etsi omnes infirmitatis nos- « træ affectiones in se habuit, nulla earum fuit ut « pati posset, nisi quia volunt, et in quantum voluit,

¹ S. AMB., *in Luc.* — ² S. THO. II p. q. 46, a. 6. — ³ ID.
— ⁴ S. PASCH., *in Matt.* — ⁵ S. JOAN. DA., I. III, c. 23
Orthod. Fidei. — ⁶ CAJET., *ibid.* — ⁷ S. PASCH., *ib.*

« et in se admisit. » S. Augustinus de naturalibus Christi affectionibus disserens, inquit¹: « Adhibuit « eas, ubi adhibendas esse judicavit. Neque enim « in quo verum erat hominis corpus, et verus ho- « minis animus, falsus erat humanus affectus, etc. » Et paulo post de tædio et mœrore Christi subjun git: « Quod propinquante Passione tristis fuerit « anima ejus usque ad mortem, non falso utique « refertur. Verum ille hos motus, certæ dispensa- « tionis gratia, ita cum voluit, suscepit animo hu- « mano, ut cum voluit, factus est homo. »

4. — Simon de Cassia considerat verba illa Re demptoris, quibuscum post agoniam, et tristitiam suam suos est affatus Apostolos, dicens²: *Surgite, eamus.* « Non dixit Dominus: Surgite, et eamus sed « *Surgite eamus.* Non erat Dominus consternatus in « animo, nec jacebat timore compressus quoniam « nulla passio veniebat ad eum, nisi veniret per- « missa ab ipso. Surgere non potest quod mente « non cecidit. » Enim vero quod hi timores in Christo, hæcque mœstia libere et sponte as sumpta fuerit, S. Hilarius per rationes efficaces in hæc verba ostendit³: « Forte dolorem vulnerum ti- « mūt? Quem rogo penetratis in carnem clavis « habuit terrorem, qui excisa auris carnem solo « restituit attactu? Expone nobis, tu Dominicæ in « firmitatis assertor, hoc ipso Passionis tempore in- « firmata opus carnis. Exerente enim Petro, atque, « adigente gladium, truncus aure servus sacerdo- « tis adstabat. Quomodo ex decisæ auris vulnere, « contingente Christo, restituta caro auris est? Unde « inter fluentem sanguinem, et post ipsa descend- « dentis gladii vestigia, et in ipsa truncata corporis « calumnia exiit, quod non extat, et rependitur, « quo caretur? Producens ergo haec aurem manus, « clavum dolet? Et sentit sibi vulnus, qui alteri do- « lorem vulneris non relinquit? Compungendæ car- « nis metu tristis est, cuius attactu licet carnem « donare post cœdem? » S. Thomas doctor ange- « licus super Matthæum scribens, tristitiam dupli- « modo homini evenire posse docet, scilicet, vel per « passionem, vel per propassionem. Per passionem qui- « dem, quando subjectum quod patitur, mutatur: « quando vero mutationi non subjacet, tunc est pro- « passio. Nobis ut plurimum tristitia accedit ob ratio- « nem in nobis mutatam, non vero item in Christo⁴: « In Christo enim nunquam fuit ratio immutata, et « ideo fuit propassio. Cœpit contristari in anima, « quantum ad partem sensitivam, » inquit Diony- « sius Carthusianus⁵, « et naturalem affectum. Et « mœstus esse, quantum ad apparatum exteriorem « in verbis, ac gestibus; mortem enim naturali « affectu abhorruit. Ad intelligentiam horum oportet « advertere, quod est quædam tristitia inordinata,

¹ S. AUG., *de Civ. Dei.* — ² SIMON DE CASSIA, *ibid.* — ³ S. HILAR., I. X *de Trin.* — ⁴ S. THOM., *in Matt.* — ⁵ DION. CARTH., *in Matt.*

« rationem præveniens atque impediens, quæ se- « cundum philosophum, non cadit in virum constan- « tem, de quo Sapiens loquitur: *Non contristabit « justum quidquid ei acciderit.* Et de qua in Eccle- « siastico dicitur: *Tristitiam longe expelle a te « multos enim occidit tristitia, et non est utili- « tas in ea.* Hæc non fuit in Christo, quemadmo- « dum ex Isaia deducitur: *Non erit tristis, neque « turbulentus.* Alia est tristitia moderata, et bona, « vel naturalis, seu virtuosa, rationem sequens, et « vanitatem excludens; de qua Sapiens ait: *Cor sa- « pientum ubi tristitia.* Unde dicit Apostolus: *Quæ « secundum Deum tristitia est, salutem stabilem « operatur.* » Hujuscemodi fuit tristitia illa, quam Redemptor noster assumpsit, et quacum sibi ex motivo charitatis, et misericordiae suæ, æternam nostram salutem operari complacuit. B. Laurentius Justinianus de hac turbatione ita scribit¹: « Tan- « quam verus homo, Dominus Jesus prorsus turba- « tus est, sed non sicut cæteri, qui animi commotione « turbantur, suæque turbationis nesciunt habere « metas. In assumpto homine Dei sapientia, potes- « tate, non necessitate aut infirmitate turbatur. Cum « vult, quando vult, de quo vult, turbatur sapientia, « sine passione tamen, sine impetu, et absque re- « dargitione aliqua. »

5. — *Cœpit contristari.* Hæc mœstia juxta S. Thomam Aquinatem, ad animam Redemptoris, ejusque mentem multo magis transfusa fuit. Ita enim S. Doctor discurrevit²: « Anima secundum vires inte- « riores efficacissime apprehendit omnes causas « tristitiae. » Lucas Brugensis in litterali Scripturæ sensu versatissimus inquit³: « Ita tristitiam in appe- « titu sensitivo excitavit, ut eam permiserit et in « reliquas partes exuberare, totamque occupare « animam, etiam voluntatem, id est, appetitum ra- « tionale; non tamen quatenus agit, ut ratione « prædictus, non tristis ob mortem fuit, sed mortis « cupidissimus. Neque solum in animam uni- « versam, verum etiam in corpus redundare sci- « vit Christus tristitiam hanc, ita ut languere « corpus, pallere, tremere, viribusque destitui cœ- « perit, adeoque sanguinem sudare. » Porro si quæras, qua ratione anima actualiter beatæ existens, et natura humana divinitati hypostaticæ unita, ex- « tremæ et super excessivæ hujus tristitiae capax esse potuerit; respondebo cum S. Ambrosio, dicente⁴: « Sequestrata delectatione divinitatis æternæ, tædio « meæ infirmitatis afficitur. » Salvator enim noster, gaudium illud, quod in portionem superiore ex visione beatifica manare debebat, miraculose sus- pendebat, adeo ut ne quidem unicam gaudii illius stillam in portionem inferiorem diffundere per- mitteret. Ad eum namque modum, quo lux coeli

¹ S. LAUR. JUST., *ib.* — ² S. THOMAS, *ibid.* — ³ LUC. BRUG., *in Matt.* — ⁴ S. AMBR., *ib.*